

5. Order No.3 of the Commission for Emergency Situations of the Republic of Moldova dated April 15, 2021. https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_nr3_15.04.2021_r_.pdf

6. Civil Procedure Code of the Republic of Moldova. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129218&lang=ro

7. Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova. https://legis.md/cautare/getResults?doc_id=96049&lang=ro

8. Baran N. General Theory of Law, Chapter 3: Fundamental Principles of Law. Notion. <https://cis01.central.ucv.ro/csv/curs/tgd/c3.html>

9. Arseni A. Judicial Authority – A Genuine Institution for Implementing the Branch of State Power in the Context of Building the Rule of Law. In: National Law Review, 2013, No. 11.

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Александренко Олена,

кандидат юридичних наук, доцент,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії

з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології

Національної академії внутрішніх справ

Питання активного використання спеціальних знань у кримінальному провадженні, як важливої складової ефективного виконання завдань останнього, завжди перебували в центрі уваги криміналістів, як науковців, так і практиків. Тим більшої вагомості вони набувають у час протистояння Україною агресії з боку рф. Коли йдеться про розслідування воєнних злочинів, немає інших цілком схожих випадків, подібних до тих, що вчиняються агресором в Україні. Тут український досвід є унікальним, бо жодна з країн, де вчинялися військові та злочини проти людяності (колишня Югославія, Руанда та ін.), не знала таких масштабів та різновидів злочинів. На фоні зазначеного, значну допомогу у збиранні слідів злочинів і створенні доказової бази для Міжнародного кримінального суду має активне використання спеціальних знань і сучасних технологій.

Сучасні досягнення інформаційних технологій (ІТ), цифровізація все активніше завойовують життєвий простір: впроваджуються у виробництво в різних галузях економіки, стають основою для різноманітних наукових проєктів, використовуються широкими

верствами населення. Технічний прогрес має також зворотній бік, коли широке використання його досягнень є доступним і для злочинців. Останні так само використовують широкодоступні соціальні мережі (Viber, Messenger, WhatsApp та ін.) і програми (Skype, Zoom) для спілкування поміж собою, розробки і впровадження злочинних планів, вчинення злочинів (наприклад, вербування і керування колаборантами, отримання від них інформації про пересування та плани ЗСУ), здійснення впливу на свідків і потерпілих, дискредитації працівників правоохоронних органів та ін. Так само використання можливостей вказаних технологій дає змогу слідчим і працівникам оперативних підрозділів застосовувати їх для вирішення задач розкриття і розслідування злочинів, для здійснення правосуддя. Для успішного і швидкого встановлення усіх обставин злочинів і всіх причетних до них осіб правоохоронні органи мають випереджати злочинців у використанні новітніх науково-технічних засобів і технологій і пов'язаних з ними можливостей. Зокрема, одним із напрямів вказаної діяльності може бути створення і застосування криміналістичних інноваційних засобів і технологій виключно з метою розкриття та розслідування злочинів. Як правильно зазначається, історія виникнення, розвитку та формування криміналістичних знань свідчить про те, що криміналістика завжди була інноваційною наукою, їй притаманний інноваційний характер, вона постійно розвивалася за інноваційним сценарієм [1; 2]. Тому створення (розроблення) та впровадження інноваційних криміналістичних продуктів завжди було, і залишається сьогодні одним з пріоритетних завдань криміналістики [3; 4].

Інноваційні технології та їх впровадження в правоохоронну практику стосуються судово-експертної діяльності як додатковий інструментарій і розширення можливостей досліджень різноманітних об'єктів з метою отримання доказової інформації в інтересах розслідування. Перспективними вказані технології представляються і для криміналістики: для розширення арсеналу і можливостей застосування криміналістичної техніки, криміналістичної тактики і методики (нові способи збирання і перевірки доказової інформації; використання спеціальних знань, сучасних можливостей судових експертів).

В інтересах правосуддя наразі активно використовуються віртуальні технології. VR-технології (віртуальна реальність (Virtual Reality) – це створене комп'ютером тривимірне середовище, з яким може взаємодіяти людина шляхом використання спеціального шолому чи окулярів через свої відчуття (зір, слух, дотик тощо) [5, с. 318]. Найбільше вони застосовуються в судово-експертній діяльності, зокрема, в судовій медицині: методика створення 3D-моделей ушкоджень, слідів, травмуючих предметів для ідентифікації. З їх

допомогою може проводитися портретна експертиза за метричними і описовими ознаками зовнішності. Метод «Vyrtopsy» (віртуальна аутопсія) дозволяє отримати необхідну інформацію про травми кісток і м'яких тканин, не вдаючись до механічного розтину тіла. Він дає змогу отримати 3D зображення з можливістю поглянути на подію у віртуальній реальності [6]. За певних обставин розслідування значні переваги має розроблений у 2016 році Ральфом Брекером (Німеччина) метод VR-моделювання (відомий як «Віртуальний Аушвіц») [7]. Він представляє собою створення за документами (проектами будівель, які були знищені, але збереглися в архівах) їх точних віртуальних образів. На думку розробника, протягом найближчих 5-10 років віртуальна реальність стане стандартним інструментом поліцейського розслідування не лише в Німеччині, а й у всьому світу, тому що за допомогою цього методу вдається відтворити місце і обставини злочину через багато років після його вчинення [7]. Прикладів застосування саме розглядуваного методу у вітчизняній правоохоронній практиці нам знайти не вдалося. Проте, як ми раніше вже зазначали в своїх публікаціях, враховуючи тривалий час окупації частини території Донецької та Луганської областей і вчинені там окупантами воєнні злочини, знищення ними населених пунктів, цивільної інфраструктури і населення для приховування слідів своїх злочинів (знищення майже усього м. Маріуполь та ін.), створення катівень для придушення опору та залякування населення (сумнозвісна «Ізоляція» та ін.), вказаний метод може стати чи не єдиним можливим способом відтворення подій [8]. Вказаний метод, на нашу думку, є перспективним і для використання в розслідуванні інших злочинів, особливо пов'язаних із необхідністю відтворення (віртуально) і дослідження обстановки місця події, яке через плин часу зазнало суттєвих змін або взагалі перестало існувати; на яке неможливо потрапити за певних причин (через біологічне/хімічне зараження, тимчасово окуповану територію тощо) або яке неможливо відтворити в інший спосіб. Значні можливості має використання такого методу VR-моделювання для перевірки показань, даних, зокрема, при проведенні слідчого експерименту для перевірки можливості особи бачити щось або когось на певному місці, й наскільки точно, чи не заважаю огляду/обзору (й наскільки) наявності чогось, враховуючи ландшафт, рельєф, наявність рослинності. Або для перевірки показань особи, отриманих дистанційно (у режимі відеоконференції), чи за наявності лише її усного або письмового свідчення та неможливості проведення допиту та/або слідчого експерименту з вказаною особою через її хворобу, смерть, відмову від спілкування зі слідчим/прокурором тощо. В подальшому створення віртуальної моделі певного об'єкту може бути використане при проведенні судових експертиз для вирішення питань, які постали перед слідством після проведення вказаних слідчих

(розшукових) дій. Значною перевагою даного методу, порівняно з фотофіксацією чи відеозйомкою, є також його наочність та можливість демонстрації в судовому засіданні «ефекту присутності» (на конкретному місці і в різних проекціях).

Серед методів, які достатньо давно використовуються у правоохоронній практиці зарубіжних країн, але є новими для нас, вирізняється метод «екологічного профілювання». Його використання при розслідуванні воєнних злочинів (масових поховань в Сребрениці, 1995) дозволило скласти «профіль навколишнього середовища» вихідного місця, де були взяті зразки, та використовувати його для зіставлення переміщених тіл з первісними братськими могилами. Це було частиною завершення ланцюжка доказів, надання доказів масштабу та організації первинних злочинів та подальших спроб приховати пов'язані з ними докази. Докази були використані в суді і наразі знаходяться у відкритому доступі. Вважається, що це перший випадок, коли методи екологічного профілювання систематично використовувалися при розслідуванні військових злочинів [9]. За обмеженого обсягу публікації не видається можливим надалі наводити напрями і приклади використання інноваційних методів на практиці:

Література:

1. Шевчук В. М. Інноваційні напрями розвитку криміналістики. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* : матеріали міжнар. «круглого столу» (м. Харків, 12 груд. 2019 р.). Харків : Право, 2019. С. 142–147.

2. Шепітько В. Ю. Інновації в криміналістиці як віддзеркалення розвитку науки. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* : матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.). Харків, 2019. С. 147–150.

3. Шепітько В. Ю. Сучасний стан та розвиток криміналістики. *Правова доктрина України: у 5 т. Х.*: Право, 2013. Т. 5: Кримінально правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. 1240 с.

4. Шевчук В. М. Інноваційні засади криміналістичного забезпечення діяльності органів правопорядку : постановка проблеми. *Paradigmatic view on the concept of world science: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Vol. 2), August 21, 2020. Toronto, Canada: European Scientific Platform, 2020. Pp. 139–144.*

5. Матюшкова Т. П. Технології віртуальної та доповненої реальності у криміналістиці: переваги запровадження в навчальний процес // *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)* : зб. тез доп. на міжнар.

наук.-практ. конф. – МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. С. 318–320.

6. Александренко О. В. Ще раз до питання про інновації в криміналістиці та судовій експертизі: проблеми та шляхи вирішення // *Інновації в криміналістиці та судовій експертизі* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2021 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 81–82.

7. Віртуальний Освенцім допомагає судити нацистів. URL: <http://patrioty.org.ua/blogs/virtualnyi-osventsim-dopomahaie-sudyty-natsystiv-142883.html> (дата звернення 27.07.2024)

8. Александренко О.В., Охріменко С.С. Інноваційні інформаційні технології в криміналістиці та судовій експертизі: перспективи, напрями, проблеми використання. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності* : збірн. матер. засідання № 6 постійно діючої Міжн. наук.-практ. конференція (м. Кропивницький, 12 жовтня 2023 р.). Кропивницький: ТОВ «Централно-Українське видавництво», 2023. С. 422.

9. Brown A. G. The use of forensic botany and geology in war crimes investigations in NE Bosnia. *Forensic science international*. 2006. No 163.3. P. 204–210. / DOI: 10.1016/j.forsciint.2006.05.025.

ПОРУШЕННЯ В ОФОРМЛЕННІ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА ЯК ПІДСТАВА ПРИТЯГНЕННЯ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ)

Алексейчук Вікторія,

кандидат юридичних наук, доцент,

*заступник завідувача відділення з науково-методичної роботи
та післядипломної освіти Київського відділення*

*Національного наукового центру «Інститут судових експертиз
імені Засл. проф. М. С. Бокаріуса»*

Міністерства юстиції України

Практика застосування нових правових норм завжди виступає відображенням ступеню їх ефективності та дозволяє виявити неповноту, неточність правових конструкцій, наявність колізій, а також зрозуміти їх здатність у реалізації мети їх впровадження.

Інститут спеціальної дисциплінарної відповідальності судових експертів в Україні перебуває в постійному стані змін, починаючи з часів прийняття Закону України «Про судову експертизу» від